

1509 Waterschap De Sabina Henricapolder, 1786-1958

- [INLEIDING](#)
- [INVENTARIS](#)
- [1. Algemeen](#)
- [2 Bedijking, cultivatie en verkaveling](#)
- [3 Bestuur](#)
- [4 Functionarissen en personeel](#)
- [5 Archief](#)
- [6 Financiën](#)
- [6.1 Rekeningen en bijlagen](#)
- [6.2 Andere stukken](#)
- [6.3 Omslag](#)
- [7 Eigendommen](#)
- [8 Tienden](#)
- [9 Kunstwerken](#)
- [9.1 Algemeen](#)
- [9.2 Waterkeringen](#)
- [9.3 Wegen](#)
- [9.4 Waterbeheersing](#)
- [9.4.1 Waterleidingen](#)
- [9.4.2 Uitvoering](#)
- [9.5 Werken van derden](#)
- [10 Kaarten](#)
- [11 Varia](#)

INLEIDING

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET WATERSCHAP DE SABINA HENRICAPOLDER, 1786 - 1958

door G.W.G. van Bree

Uit: De oude archieven van het waterschap 'De Striene'.
(Geïnventariseerd en uitgegeven in opdracht van van het Hoogheemraadschap de Brabantsche
Bandijk, 1969)

HET WATERSCHAP 'DE STRIENE'

Algemene inleiding

Het gebied, dat in 1958 bij besluit van Provinciale Staten van Noord-Brabant werd begrepen in het nieuw opgerichte grote waterschap De Striene, omvat het gedeelte van de provincie gelegen tussen de rivier Mark en Dintel, Het Hollandsch Diep, de Krammer, het kanaal van Zevenbergen en de Roode Vaart, ter grootte van omtrent 11.000 hectaren. In dit gebied zijn de gemeenten Willemstad, Fijnaart, Standdaarbuiten (deze drie geheel), Klundert en Zevenbergen (deze twee gedeeltelijk) gelegen. Het constitutiebesluit bevat tevens de

opheffing van de hierin gelegen waterschappen Ruigenhil, Oude Heijningen, Oude Fijnaart, Mooie Keene, Sabina Henricapolder, Beaumondspolder, Elisabethpolder, Jufvrouwenpolder, Oude Appelaar, Groote Torenspolder, Nieuwland of Mancia Winterpolder, Prins Hendrik - of Mancia Zomerpolder, Oudland van Standdaarbuiten, de Noord-Toren, Oost- en West Meerenpolder en Niervaert. De archieven van deze waterschappen zijn overgegaan naar het bestuur van het nieuwe waterschap 'De Striene'.

Het gebied van De Striene is in het verleden op staatkundig gebied rijk gevarieerd geweest. Op het einde van de 18e eeuw was het verdeeld over zes jurisdicties te weten: Standdaarbuiten, Fijnaart en Heijningen (heerlijkheden onder de Markies van Bergen op Zoom), Willemstad (heerlijkheid en stad onder het huis van Oranje, oorspronkelijk echter toebehorend aan de markies van Bergen op Zoom), Klundert en Zevenbergen (heerlijkheden onder het huis van Oranje. Zevenbergen voorheen echter met eigen heren of heren uit grote Zuid Nederlandse geslachten). Standdaarbuiten, Fijnaart, Heijningen en Willemstad behoorden onder het hertogdom Brabant, Klundert en Zevenbergen behoorden tot het graafschap Holland

Wenden wij onze blik verder in de geschiedenis, dan wordt ook dit beeld weer gewijzigd. Rond 1250 zijn in dit gebied twee heren partij: de heer van Breda en de heer van Strijen. De laatste had ongeveer het gebied van de huidige gemeenten Klundert en Zevenbergen, Breda de rest. In 1290 valt de heerlijkheid Breda uit elkaar in een heerlijkheid Breda en een heerlijkheid Bergen op Zoom alsmede een groot gebied, dat gemeenschappelijk beheerd werd. Onder dit laatste gebied vallen de latere gemeenten Willemstad, Fijnaart en Standdaarbuiten. Van Strijen splitst zich onder een jongere tak uit de familie van Strijen de heerlijkheid Zevenbergen af, later eveneens Klundert of Niervaert. Zevenbergen groeide allengs los van haar band met Strijen en leidde sinds 1427 een geheel onafhankelijk bestaan. Niervaert (Klundert) werd in 1362 door de heer van Strijen te leen gegeven aan Jan van der Leck, zoon van de heer van Breda. Sindsdien volgt het de heren van Breda uit de geslachten Polanen en Nassau. Het gemeenschappelijk gebleven gebied uit het oude land van Breda werd in 1458 door de heren van Breda en Bergen op Zoom verdeeld.

De verdelingsregeling muntte niet uit door duidelijkheid al had de heer van Bergen wel de beste papieren. In 1510 besliste de Grote Raad van Mechelen in een geschil tussen Bergen en Breda en wees Standdaarbuiten, Bloemendael, Zomerland, de Meeren, Heijningen en Fijnaart toe aan de heer van Bergen en Bouwensland en de Nieuwe Amer aan beide heren gezamenlijk. De twee laatste gebieden liggen in de uiterste noordoosthoek van het oude gemeenschappelijke land, ter plaatse waar reeds in 1458 twijfel en geschil was ontstaan. In 1519 deed Jheronimus van der Noot, kanselier van Brabant, als arbiter uitspraak tussen beide heren, waarbij Bouwensland en de Nieuwe Amer voor tweederde en een gedeelte van Standdaarbuiten aan de graaf van Nassau als heer van Niervaert werd toegewezen. De grenzen zijn dan ongeveer tot rust gekomen. Bergen bezit nu de Gorzen, Standdaarbuiten, Fijnaart, Heijningen, Ruigenhil en de Meeren. Niervaert (Nassau) bezit het grootste gedeelte van Bouwensland en Nieuwe Amer benevens de gorzen welke steeds onder de heerlijkheid van Niervaert hadden behoord. Zevenbergen bezat de Zandberg en de Nieuwendijk. Zevenbergen werd later nog vergroot met de gorzen van de Meeren, die in 1527 door de heer van Bergen aan de heer van Zevenbergen werden afgestaan. Eén wijziging kwam later nog tot stand; de polder Ruigenhil met het gelijknamige dorp - nu bekend als Willemstad - werd in de 80-jarige oorlog gedeeltelijk door de prins van Oranje aan de markiezen van Bergen op Zoom ontfutseld. In 1648 kwam Zevenbergen uit het bezit van het hertogelijk huis Aremberg en Aarschot in handen van Amalia gravin van Solms, weduwe van stadhouder prins Frederik

Hendrik. Via haar is het overgegaan in de domeinen van de prinsen van Oranje-Nassau. Op de grenzen van een en ander heeft dit laatste echter geen invloed gehad.

Het waterschap De Sabina Henricapolder

Inleiding

Het waterschap de Sabina Henricapolder, groot ca. 700 hectaren en gelegen aan het Volkerak, ten zuiden van de gorzen van Maltha bij Willemstad, ten westen van de waterschappen Oude Heyningen, Beaumondspolder en Elisabethspolder en ten noorden van de rivier Mark en Dintel, is in 1787 ontstaan uit de bedijking van gorzen en slikken gelegen voor de toenmalige zeedijk van de polders Oude Heyningen en Elisabethspolder.

Het grondgebied behoorde staatsrechtelijk bij het markiezaat van Bergen op Zoom, waarvan de eigenaren het regaal van aanwas bezaten. In 1651 verkocht Elisabeth prinses zu Zollern, markiezin van Bergen op Zoom haar aanwasrechten; 'liggende buyten ende bewesten de Heyninge, beginnende aan de noordzijde neffens het gors genaemt Malta, op het gescheyt van den grond ende gorssen van de Ruygenhil en eyndende aen de zuydoosteynde bij den Amer op het gescheyt van den dijck van Slobbegors in den Elisabethspolder, bedijkt anno 1649, streckende aan allen seyde ten diepte van de riviers toe' aan Aarnoud van Beaumont, raad van de prins van Oranje, voor 20.000 guldens en 500 guldens 'rantsoen'. Het koopcontract, dat werd gesloten door Justus Tucrq, raad van het Doorluchtig Huis van Bergen op Zoom, en Aarnoud van Beaumont op 3 april 1651 bevat verschillende verdere voorwaarden; de koper moet o.a. de aanwas bevorderen, de dijkettingen en verder gebruik van de dijken komen aan de koper, die tevens verplicht is om voor elk bezaaid gemet land op Sint Maarten een grondcijs van één stuiver aan de markiezen van Bergen op Zoom te betalen. De tienden bleven voorbehouden aan de markiezin en haar rechtsopvolgers, bij een eventuele bedijking behoeven de tienden in de bedijkingskosten niet te contribueren. De markiezen van Bergen behielden verder aan zich het benoemingsrecht van alle ambtenaren en de uitoefening der heerlijke rechten. De inwoners zouden ressorteren onder de vierschaer van Fijnaart en verplicht zijn hun granen daar ter molen te brengen.

Aarnoud van Beaumont, heer van Cromstrijen en Numantspolder, voerde op de slikken verschillende werken uit om de aanwas te bevorderen. Van de prins van Oranje verkreeg hij op 20 juni 1654 vrijheid van verponding en hoorngeld voor de tijd van 16 achtereenvolgende jaren, voor een door hem bekaad gebied van ongeveer 150 gemeten (de Beaumontspolder). In 1680 stelden de eigenaren der aanwassen - Van Beaumont had al in 1655 gedeelten van zijn gebied verkocht aan Laurens Busero, ridder, raad en griffier van de Nassause Domeinraad, Dirk van Baersenburg, ontvanger en rentmeester van de domeinen in Willemstad, Sebastiaen Anemaat, secretaris van Zwaluwe en Willem Nieuwpoort, raad en rentmeester-generaal van de domeinen van Noord-Holland - een reglement op voor het beheer van hun bezit, waarbij zij het verdelen in 10 hoofddelen met elk één stem. De beslissingen werden genomen met meerderheid van stemmen, uitgezonderd in zaken van omslagen en bedijking, waarvoor eenstemmigheid was vereist. Zij stellen een penningmeester aan, die jaarlijks op zaterdag in de paasweek 'op den gemeenen huysse op den hoek van den dijck van de Heyninge' (fort Oranje) rekening en verantwoording zal moeten afleggen van zijn ontvangsten en uitgaven. De hoofdparticipanten zouden bij tourbeurt twee personen uit hun midden committeren, die bij het sluiten van de rekening aanwezig moesten zijn en die samen met de dijkgraaf voor dat jaar het beleid voerden. Bedoeld college zou minstens twee maal per jaar samen met de penningmeester op de aanwassen moeten verschijnen om de werken op te nemen en schouw te voeren. Voor de penningmeester werd op 31 mei 1720 een nadere instructie vastgesteld.

Op 27 mei 1784 verkregen de eigenaren der aanwassen van de prins van Oranje voor twintig jaren vrijdom van hoorngelden, verponding en andere omslagen over de Rolleplaat en andere bezomerdijkte gorzen en eenzelfde vrijdom voor 26 jaar over riet-, heemt-, biezenvelden. Van de markies van Bergen op Zoom werd voor enige jaren vrijdom van tiendplicht verleend. De prins van Oranje verleende tevens vrijstelling (voor eeuwig) van de honderste penning of verponding voor de weg lopende door de Hoge Heyningen en vrijheid van imposten en accijnsen van de kleine bieren gedurende de uitvoering van werken, alles ter begunstiging van de door eigenaren voorgenomen bedijking van de latere Sabina Henricapolder. Na het krijgen van deze vrijheden sloten de eigenaren op 4 november 1786 te Rotterdam een overeenkomst inzake de uit te voeren werken en het beheer van de nieuwe polder. Deze overeenkomst is de eigenlijke uitgiftebrief van de polder. Het contract bestaat uit 31 artikelen, omschrijvende de rechten en verplichtingen van de eigenaren der aanwassen en de toekomstige landbezitters in de Sabina Henricapolder, het beheer van de nieuwe polder vanaf de bedijking tot de verkaveling onder de participanten (in 1793) en de rechten inzake het planten van bomen langs de wegen, dijken en dijkbermen. Voor de uitvoering van de werkzaamheden werd een groot bedrag geleend waarvan de rente en aflossing betaald zouden worden uit een omslag over de ingelanden en de opbrengst van de tienden, waarvoor de markies van Bergen op Zoom bij contract van 29 maart 1786 vrijheid had verleend voor 15 jaar. Het tiendrecht op het nieuwe land is door de ingelanden in 1815 voor f 52.000,- afgekocht van de Staat der Nederlanden, rechtsopvolgers van de markiezen van Bergen op Zoom. Voor de aflossing van dit kapitaal werden de tienden van polderswege verpacht. Van de opbrengst en de afkoop der tiendplicht werd afzonderlijk rekening en verantwoording gehouden.

Na de verkaveling in 1793 kwam de polder onder een afzonderlijk dijksbestuur, benoemd door de markies van Bergen op Zoom. Diens invloed verviel echter spoedig door de omverwerping van het Ancien Régime en de vestiging van de Bataafse Republiek. De ingelanden dopten nu hun eigen boontjes. Na 1815 kwam het benoemingsrecht aan de koning, omdat de polderdijk eerste waterkering was. De Staat der Nederlanden kreeg eveneens invloed door de bouw van een fort in de uiterste noord-westhoek van de polder. Over de weg en dijkberm langs de zeedijk bij de Oude Heyningse Haven in de richting van het fort ontstonden vaak geschillen tussen het polderbestuur en Genie.

Het bestuur bestond vanaf de oprichting uit een dijkgraaf, drie gezworenen en een (secretaris)-penningmeester. Opmerkelijke zaken zijn hiervan niet te vertellen.

De zeedijk onder beheer van het waterschap (4090 ellen) werd verschillende malen verhoogd en verzaard. In de stormvloed van 1 februari 1953 echter vielen 's nachts in de westelijke dijk gaten ter gezamenlijke lengte van meer dan 1000 meter, waaronder een stroomgat bij het voormalige fort in de Sabina Henricapolder, en een gat van 200 meter lengte langs de Heyningse Haven. Door deze gaten liep de polder snel vol tot enkele meters boven het maaiveld. Vele mensen zijn hierbij verdronken. In het zuidwesten vernielde het water de dijk van de Dintel en deed het peil hiervan snel stijgen. Eveneens in het zuidwesten brak de Slobbegorsedijk op twee plaatsen door, zodat de Elisabethspolder onderliep. Het voorlopig herstel van de gaten in de buitendijk (waaronder het stroomgat) heeft tot einde maart 1953 geduurd. Op 8 april was de polder weer droog.

De uitwatering geschiedde eerst via een stenen sluis, beneden de Prinslandse brug in de rivier Mark en Dintel, voorzien van een paar puntdeuren en schuifdeur met een breedte van 2.54 meter. In de buitenvliet van deze sluis hief het waterschap in de 19e eeuw enige jaren havengeld. Naast deze uitwatering maakte de polder later gebruik van de z.g. indunantiesluis in de noorddijk van het waterschap bij het fort. Behoeftte aan een gemaal had de polder voorlopig niet; de gronden liggen vrij hoog en konden met een goede sluis redelijk ontwaterd worden. Eerst volgens het ontwateringsplan van 1958 zou de polder bemalen worden. Het waterschap verzette zich nauwelijks tegen de reorganisatieplannen van Gedeputeerde Staten,

waarbij het hele gebied tussen Volkerak, Hollands Diep, Mark en Dintel en Roodevaart tot één waterschap gecombineerd werd. De ontwatering kon verbeterd worden door de bouw van een nieuw groot gemaal in Elisabethspolder voor enkele poldergebieden gezamenlijk. Omdat de Sabina Henricapolder geen gemaal had zou zij bij de uitvoering van de plannen voordeel trekken.

Het archief

Over het algemeen is het archief goed bewaard gebleven, met uitzondering van de serie bijlagen der rekeningen, die tot 1860 ontbreken. Bij de watersnood van 1953 heeft het geen schade geleden. De bewaring geschiedde gedurende het hele bestaan van het waterschap ten huize van de secretaris. Deze hebben het goed verzorgd en op een nette en ordelijke wijze opgeborgen. Zelfs heeft men zich aan enkele malen aan een summiere inventarisatie gewaagd. Evenals bij de overige waterschappen vormden de verschillende series rekeningen het voornaamste bestanddeel van het archief. Gewezen kan worden op enkele series stukken, die wellicht ook meer dan strikt plaatselijk belang hebben, n.l. de bedijkingsrekeningen (inv.nrs. 19-41), de stukken inzake heffing en afkoop der tienden (inv.nrs. 258-280) en de cultivatierekeningen (inv.nrs. 43-49). Over de inventarisatie zijn verder geen bijzonderheden te vermelden. Het archief beslaat na ordening bijna 4 strekkende meters planklengte.

Toevoeging

Als gevolg van een gewijzigd inzicht met betrekking tot het beheer van archieven is door het Regionaal Archief West-Brabant aan het einde van de 20e eeuw besloten het 'systeem' van verzamelinventarissen (meerdere inventarissen van gelijksoortige archiefvormende instellingen in één deel) te verlaten en deze te vervangen door afzonderlijke inventarissen per archiefvormer.

Bovenstaande inleiding is in detail op deze nieuwe situatie aangepast.

Zevenbergen, december 2002.

M.A.M. Voermans

INVENTARIS

1. Algemeen

1. Overeenkomst tussen de eigenaren onder Fijnaart inzake de bedijking en het bestuur van de Sabina Henricapolder, 1786 november 4 (met copieën). 1 omslag

2. Stukken betreffende het algemeen waterschapsreglement in de provincie Noord-Brabant, 1859-1951. 1 omslag

N.B.: Zie ook inv.nrs. 7 en 8.

3. Stukken betreffende het bijzonder reglement voor het waterschap, 1862-1934. 1 omslag

4. Stukken betreffende de reorganisatie van de waterschappen in noordwest Noord-Brabant, de opheffing van het waterschap en de oprichting van het waterschap 'De Striene', 1957. 1 omslag

5-8. Ingekomen aanschrijvingen en circulaires van het landelijk en provinciaal bestuur, met enkele minuten van antwoorden, 1803-1905. 4 omslagen

- 5. 1803-1810
- 6. 1811-1834
- 7. 1836-1880
- 8. 1881-1905

2 Bedijking, cultivatie en verkaveling

9-10. Rekening van Athony van den Santheuvel Heere Hendrikx, directeur en penningmeester van de Sabina Henricapolder, van de bedijking en de bijkomende werken; met duplicaat, 1787-1789. 2 delen.

N.B.: Afgehoord: 4 februari 1790.

11-41. Rekeningen van de aflossing van het kapitaal benodigd voor de bedijking van de polder, 1789-1808. 20 omslagen en 11 liassen

van Anthony van den Santheuvel Heere Henricksz.

- 11. 1789 (met duplicaat)
- 12. 1791 (met duplicaat)
- 13. 1790. (met duplicaat)
- 14. 1792 (met duplicaat)

van de erven mr. Willem Bartholomeus van den Santheuvel.

- 15. 1793. (met duplicaat)

van Matheus Henrick van Oosterzee.

- 16. 1794.
- 17. 1795.
- 18. 1796.
- 19. 1797.
- 20. 1798, rekening
- 21. 1798, bijlagen.
- 22. 1799, rekening
- 23. 1799, bijlagen
- 24. 1800, rekening
- 25. 1800, bijlagen
- 26. 1801, rekening
- 27. 1801, bijlagen
- 28. 1802, rekening
- 29. 1802, bijlagen.
- 30. 1803, rekening
- 31. 1803, bijlagen.
- 32. 1804, rekening
- 33. 1804, bijlagen

- 34. 1805, rekening.
- 35. 1805, bijlagen
- 36. 1806, rekening
- 37. 1806, bijlagen
- 38. 1807, rekening
- 39. 1807, bijlagen
- 40. 1808, rekening
- 41. 1808, bijlagen

42. Acten van verpachting van de tienden, 1798-1808. 1 omslag

N.B.: Gelicht uit de bijlagen van de rekeningen inv. nrs. 20-41.

43-49. Rekeningen van de cultivatie van de polder alsmede van de verpachting van de gemeen gebleven bouw- en weilanden, 1788-1793. 7 delen en 1 omslag

van Anthony van den Santheuvel Heere Henrikx

- 43. 1788, rekening
- 44. 1788, bijlagen
- 45. 1789
- 46. 1790
- 47. 1791
- 48. 1792

van de erven mr. Willem Bartholomeus van den Santheuvel

49. 1793

50. Acte van verkaveling van de Sabina Henricapolder, 1793. 1 katern

3 Bestuur

51-55. Registers bevattende de notulen en resolutiën van dijkgraaf en gezworenen en stemgerechtigde ingelanden, alsmede minuten van uitgaande en afschriften van belangrijke ingekomen brieven, 1794-1958. 5 delen

- 51. 1794-1876
- 52. 1876-1912
- N.B.: Index achterin
- 53. 1912-1926
- 54. 1926-1947
- 55. 1947-1958

56. Reglement van orde voor de vergaderingen van stemgerechtigde ingelanden, 1904. 1 omslag

57. Lijsten van stemgerechtigde ingelanden, 1865-1958. 1 pak

58. Ingekomen brieven houdende machtigingen vanwege de ingelanden tot het uitvoeren van werken, 1837, 1844. 1 omslag

4 Functionarissen en personeel

59-61. Stukken betreffende de dijkgraaf en de gezworenen, 1825-1957. 3 omslagen

59. 1825-1869.

60. 1871-1899.

61. 1901-1957.

62. Rooster van aftreding van de leden van het dagelijks bestuur, 1912-1955. 2 stukken

63. Stukken betreffende het personeel in dienst van het waterschap, 1822, 1849, 1902-1957. 1 omslag

64. Stukken betreffende de pensioenen van het personeel, 1926-1958. 1 omslag

65. Stukken betreffende de secretaris-penningmeester, 1840-1916, 1942-1958. 1 omslag

5 Archief

66. Stukken betreffende het beheer van het archief, 1816-1953. 1 omslag

67. Repertoria van zegelplichtige acten, 1816-1860. 1 omslag

68. Inventarissen van het archief, ca. 1836, 1905, 1958. 1 omslag

6 Financiën

6.1 Rekeningen en bijlagen

Toelichting: De rekeningen zijn bewaard gebleven van het begin van de bedijking van de polder tot de opheffing van het waterschap en de incorporatie in het in 1958 nieuw-opgerichte waterschap 'De Striene' met uitzondering van de rekening over het dienstjaar 1943/44 die door het oorlogsgeweld verloren is gegaan. De bijlagen zijn bewaard gebleven vanaf 1860 met incidenteel een stuk uit de jaren 1815/16, 1816/17, 1820/21 en 1857. Zij zijn bij de rekeningen gevoegd evenals de begrotingen, welke bewaard zijn gebleven van 1790. De bijlagen vanaf het dienstjaar 1904/05 zijn van de vernietigbare stukken ontdaan. Het dienstjaar loopt van 1788 t/m 1846 van Beloken Pasen tot Beloken Pasen van 1847 t/m 1903 van 1 januari t/m 31 december d.a.v. en van 1904 t/m 1958 van 1 juli t/m 30 juni d.a.v.

71-237. Rekeningen en bijlagen, 1788/89-1958. 165 omslagen en 2 katernen

van Anthony van den Santheuvel Heere Henrikz.

69. 1788/89

70. 1789/90

71. 1790/91

72. 1791/92

van Anna de Coningh, weduwe A. v.d. Santheuvel.

73. 1792/93.

van de erven mr. Willem Bartholomeus van den Santheuvel.

74. 1793/94.

van Mattheus Henrik van Oosterzee

75. 1794/95

76. 1795/96

77. 1796/97

78. 1797/98

79. 1798/99

80. 1799/1800

81. 1800/01

82. 1801/02

83. 1802/03

84. 1803/04

85. 1804/05

86. 1805/06

87. 1806/07

88. 1807/08

89. 1808/09

90. 1809/10

91. 1810/11

92. 1811/12

93. 1812/13

94. 1813/14

95. 1814/15

96. 1815/16

97. 1816/17

98. 1817/18

99. 1818/19

100. 1819/20

101. 1820/21

102. 1821/22

103. 1822/23

104. 1823/24

105. 1824/25

106. 1825/26

107. 1826/27

108. 1827/28

109. 1828/29

110. 1829/30

111. 1830/31

112. 1831/32

113. 1832/33

114. 1833/34

- 115. 1834/35
- 116. 1835/36
- 117. 1836/37
- 118. 1837/38
- 119. 1838/39

van de erven Mattheus Henrick van Oosterzee.

- 120. 1839/40.

van Cornelis Willem Maris.

- 121. 1840/41
- 122. 1841/42
- 123. 1842/43
- 124. 1843/44
- 125. 1844/45
- 126. 1845/46
- 127. 1846/47
- 128. 1847
- 129. 1848
- 130. 1849
- 131. 1850
- 132. 1851
- 133. 1852
- 134. 1853
- 135. 1854
- 136. 1855
- 137. 1856
- 138. 1857
- 139. 1858
- 140. 1859
- 141. 1860
- 142. 1861
- 143. 1862
- 144. 1863
- 145. 1864
- 146. 1865
- 147. 1866
- 148. 1867
- 149. 1868
- 150. 1869
- 151. 1870
- 152. 1871
- 153. 1872
- 154. 1873
- 155. 1874.
- 156. 1875
- 157. 1876
- 158. 1877

159. 1878
160. 1879
161. 1880

van Cornelius Willem Maris junior.

162. 1881
163. 1882
164. 1883
165. 1884
166. 1885
167. 1886
168. 1887
169. 1888
170. 1889
171. 1890
172. 1891
173. 1892
174. 1893
175. 1894
176. 1895
177. 1896
178. 1897
179. 1898
180. 1899
181. 1900
182. 1901
183. 1902
184. 1903
185. 1904/05

van Gijsbert Versluijs.

186. 1905/06
187. 1906/07
188. 1907/08
189. 1908/09

van Jacob Laureense. ad interim.

190. 1909/10.

van Gijsbert Versluijs.

191. 1910/11.
192. 1911/12.

van Jacob Laureense.

193. 1912/13
194. 1913/14
195. 1914/15
196. 1915/16
197. 1916/17
198. 1917/18
199. 1918/19
200. 1919/20
201. 1920/21
202. 1921/22
203. 1922/23
204. 1923/24
205. 1924/25
206. 1925/26
207. 1926/27
208. 1927/28
209. 1928/29
210. 1929/30
211. 1930/31
212. 1931/32
213. 1932/33
214. 1933/34
215. 1934/35
216. 1935/36
217. 1936/37
218. 1937/38
219. 1938/39
220. 1939/40
221. 1940/41

van Adrianus Adriaan Nijhoff.

222. 1941/42.
223. 1942/43.
p.m. 1943/44.
N.B.: Door oorlogsgeweld verloren gegaan.

van W. Bos. waarnemend.

224. 1944/45.

van Adrianus Adriaan Nijhoff.

225. 1945/46.
226. 1946/47.
227. 1947/48.

van W. Bos. waarnemend.

228. 1948/49.

van Adrianus Adriaan Nijhoff.

- 229. 1949/50
- 230. 1950/51
- 231. 1951/52
- 232. 1952/53
- 233. 1953/54
- 234. 1954/55
- 235. 1955/56
- 236. 1956/57
- 237. 1957/58

6.2 Andere stukken

p.m. Acte waarbij de prins van Oranje aan de eigenaren der aanwassen nader omschreven vrijheid van gemeenlandslasten verleent voor de bedijking van de Sabina Henricapolder, 1784.

N.B.: Eenvoudig afschrift in archief heemraadschap van Mark en Dintel.

238. Overeenkomst tussen de magistraat van Fijnaart en Heyningen en de ingelanden van de Sabina Henricapolder inzake de betaling van de jurisdictionele kosten in de gemeente Fijnaart c.a., 1805. 1 stuk

239. Stukken betreffende de reclames van het polderbestuur tegen de omslag van de grondbelasting (contribution foncière), 1812-1813, 1815. 1 omslag

240. Stukken betreffende de heffing van havengeld in de sluishaven, 1815-1820. 1 omslag

241. Stukken betreffende de door het waterschap aangegane vaste geldleningen. 1846-1956. 1 omslag

242. Stukken betreffende de statistiek van de financiën, 1886-1940. 1 omslag

6.3 Omslag

243. Legger der belastbare percelen, tevens kohier van geheven omslagen, 1841-1890. 1 deel

N.B.: Achterin een uittreksel van de kadastraal aanwijzende tafel van de gemeente Fijnaart c.a., secties A en K.

244. Legger der belastbare percelen, 1891-1958. 1 deel in plano

245-248. Kohieren van omslag, 1809-1958. 3 omslagen en 1 deel

- 245. 1809-1900
- 246. 1904-1930
- 247. 1931-1942
- 248. 1944-1958

249. Stukken betreffende de betaling van de polderlasten van het fort de Ruyter door het rijk, 1820. 2 stukken

250. Stukken betreffende de kadastrale tenaamstelling van landerijen in de polder, 1825-1870. 1 omslag

7 Eigendommen

251. Resolutie van de eigenaren der aanwassen betreffende de uitgifte in chijs van 60 roeden tuingrond naast de sluis kom aan de ingelanden van de Sabina Henricapolder, het onderhoud der loskade, het gebruik van de schutskooi bij Fort Oranje, het aanleggen van rijksdammen, enz., 1823. 1 stuk

252. Stukken betreffende de verhuur of verpachting van poldereigendommen, 1824-1920. 1 omslag

253. Stukken betreffende de limietscheiding van 's Rijks Militaire Gronden in de polder, 1825-1848. 1 omslag

254. Stukken betreffende de uitoefening van het plantrecht en het eigendomsrecht op de wegbermen door de eigenaren der aanwassen onder Fijnaart, alsmede de afkoop van dit recht door het waterschap, 1929-1951. 1 omslag

255. Acten waarbij het waterschap grond, uitmakende gedeelten van de percelen gemeente Fijnaart kadastraal bekend A nrs. 155, 156, 159, 287 en K nrs. 163, 164, 165, 337, 338, 339, 340, 159, 160, 161 en 162 verwerft, 1935. 4 stukken

256. Stukken betreffende de fraudeverzekering, 1941-1942. 1 omslag

257. Stukken betreffende de uitoefening van het visrecht in het waterschap, 1950-1958. 1 omslag

8 Tienden

258. Stukken betreffende de aankoop van het tiendrecht in de polder door de eigenaren van de landerijen, 1813, 1815. 1 omslag

259-263. Acten van hypotheek op de Sabina Henricapolder (hypotheekbrieven) tot onderpand van een lening van 52.000 guldens voor de koop van het tiendrecht door de eigenaren van de polders, (nrs. 1 - 52), 1815. 5 omslagen

264-280. Rekeningen en bijlagen van M.H. Oosterzee, administrateur der tienden in de Sabina Henricapolder, van de geleende gelden voor betaling van de koopsom der tienden, per dienstjaar verzameld, 1814-1830. 17 omslagen

264. 1814

265. 1815

266. 1816

267. 1817

268. 1818

269. 1819

270. 1820

271. 1821

272. 1822

273. 1823

274. 1824

275. 1825

276. 1826
277. 1827
278. 1828
279. 1829
280. 1830

9 Kunstwerken

9.1 Algemeen

281-284. Bestekken en voorwaarden met acten van aanbesteding van onderhoud of verbetering der kunstwerken, 1787-1931. 4 omslagen

281. 1787-1789, 1824.
282. 1860-1869.

283. 1870-1889

284 1890-1931

285. Extract-resolutie van Raden en Rekenmeesters van het Huis van Bergen op Zoom betreffende de voorlopige bediening van de Beaumondspolderwerken door comissarissen van de Sabina Henricapolder, 1789 (copie). 1 stuk

286. Stukken betreffende het door het departement van de Deux Nêthes, het ministerie van Waterstaat en Gedeputeerde Staten uit te oefenen toezicht op de kunstwerken, 1811-1841. 1 omslag

287. Stukken inzake de afwikkeling van de oorlogsschaden aan de eigendommen van het waterschap, 1940-1953. 1 omslag

288. Stukken betreffende de afwikkeling van de schaden ontstaan door de stormvloed van 1 februari 1953, 1953-1954. 1 omslag

N.B.: Zie ook Archief Commissie Noodregeling Waterschappen Fijnaart en Willemstad, inv. nrs. 52-56.

289. Stukken betreffende de afwikkeling van de schaden ontstaan door de stormvloed van 23/24 december 1954. 1955-1957. 1 omslag

9.2 Waterkeringen

290. Legger der waterkeringen onder beheer van het waterschap, 1905 (met copie). 1 omslag

291. Stukken betreffende de keur op de waterkeringen, 1869-1955. 1 omslag

292-300. Stukken betreffende het beheer, onderhoud, verbetering en bewaking der waterkeringen, 1806-1958. 8 omslagen en 1 pak

292. 1806-1846
293. 1893-1879
294. 1895-1898
295. 1903-1906

296. 1911-1912
297. 1913-1919
298. 1920
299. 1925-1949
300. 1950-1958

301. Stukken betreffende de verhoging van de buitendijk ten noorden van de Beaumondspolder, 1847-1851, 1901-1902. 1 omslag

302. Stukken betreffende de aanleg van keermuren langs de provinciale weg Dinteloord-Willemstad bij de Markdijk, 1895-1896. 6 stukken

303. Register van peilingen van de oever vóór de Sabina Henricapolder, 1896. 1 deel

304. Stukken betreffende de verhouding tot het hoogheemraadschap de Brabantse Bandijk, 1953-1958. 1 omslag

305. Dwarsprofieltekening van de buitendijk, 1954. 1 omslag

9.3 Wegen

306. Acte van verkoop van een weg in de Hoge Heyningen door Cornelis van der Gijp te Klundert aan de Eigenaren der Aanwassen, 1779 (copie ca. 1805). 1 stuk

307. Stukken betreffende het onderhoud en de onderhoudsplicht van de weg en de binnenberm van de zeedijk vanaf de Oude Heyningsdijk tot aan Fort de Ruyter, 1815, 1841-1842, 1848-1956. 1 omslag

308. Stukken betreffende beheer, onderhoud en verbetering van de polderwegen en dijkbermen, 1826-1958. 1 omslag

309. Stukken betreffende de verhoging van de Dwarsweg, 1894. 6 stukken

N.B.: Met een kaart

310-333. Rekeningen en bijlagen van het onderhoud en de verharding van de polderwegen, per dienstjaar verzameld, 1933/34-1957/58. 24 omslagen

310. 1933/34
311. 1934/35
312. 1935/36
313. 1936/37
314. 1937/38
315. 1938/39
316. 1939/40
317. 1940/41
318. 1941/42
319. 1942/43
p.m. 1943/44

N.B.: Door oorlogsgeweld verloren gegaan

320. 1944/45
321. 1945/46
322. 1946/47
323. 1947/48
324. 1948/49
325. 1949/50
326. 1950/51
327. 1951/52
328. 1952/53
329. 1953/54
330. 1954/55
331. 1955/56
332. 1956/57
N.B.: rekening ontbreekt
333. 1957/58

334-335. Kohieren van omslag voor onderhoud en verharding van de wegen, 1933/34-1957/58. 2 omslagen

N.B.: Gelicht uit de bijlagen van de rekeningen.

334. 1933/34-1946/47.
335. 1947/48-1957/58.

9.4 Waterbeheersing

9.4.1 Waterleidingen

336. Legger der waterleidingen onder beheer van het waterschap, 1915. 1 omslag
337. Stukken betreffende de vaststelling van de legger der waterleidingen, 1873-1916. 1 omslag
338. Stukken betreffende onderhoud en verbetering van de waterleidingen, 1904. 1 omslag
339. Stukken betreffende de keur op de waterleidingen, 1956. 1 omslag

9.4.2 Uitvoering

340. Stukken betreffende de afwatering van de polder in het algemeen, 1797-1958. 1 omslag
341. Stukken betreffende het verleggen van de sluiskil van de sluis aan de rivier Mark en Dintel, 1801. 1 lias

N.B.: Zie ook notulen van dijkgraaf en gezworenen, inv. nr. 51 fol 13.verso, betreffende het contract terzake .

342. Stukken betreffende de plannen tot dichting van de sluis naar de rivier de Mark en Dintel en het graven van een nieuwe uitwateringssluis bij de Heyningse of Helse Haven wegens de herdichting van de rivier de Mark en Dintel, 1825. 1 omslag

343. Stukken betreffende de overdracht in het beheer en onderhoud van een stenen heul in de provinciale weg Dinteloord-Willemstad door het waterschap aan de provincie Noord-Brabant, 1901-1903. 9 stukken

344. Stukken betreffende de overname van de sluis nabij het fort de Ruyter (Fort Sabina) van de Genie, alsmede van de bediening van deze sluis, 1946-1956. 1 omslag

345. Stukken betreffende de verhouding tot het heemraadschap van de Mark en Dintel, 1804-1850, 1948-1957. 1 omslag

9.5 Werken van derden

346. Stukken inzake aan derden verleende vergunningen tot het uitvoeren van werken in of nabij de waterkeringen, 1836-1957. 1 omslag

347. Stukken betreffende aan derden verleende vergunningen tot het uitvoeren van werken in of nabij waterleidingen en wegen, 1894-1956. 1 omslag

348. Stukken betreffende de door het ministerie van Oorlog uitgevoerde werken aan of nabij het fort de Ruyter (fort Sabina), alsmede het herstel van de grachtsboord, 1812, 1848-1914. 1 omslag

N.B.: Met twee kaarten.

349. Stukken betreffende de sluis van de Beaumondspolder aan de Helse haven, 1861, 1875. 1 omslag

350. Stukken betreffende het leggen van drie kribben of rijzendammen in de rivier de Mark en Dintel, alsmede de overdracht van twee rijzenbollen aan het rijk, 1863. 1 omslag

351-352. Stukken betreffende de aan de Rijkstelegraaf en het ministerie van Oorlog verleende vergunningen tot het leggen van kabels, 1880-1957. 2 omslagen

351. 1880-1905.

352. 1911-1957.

353. Stukken betreffende de oprichting van het waterschap de Beaumondspolder, 1897. 1 omslag

10 Kaarten

354. Kaarten van de Sabina Henricapolder, z.d.c. 1860 en 1930. 2 stukken

11 Varia

355. Ingekomen minuten van uitgaande particuliere brieven van de dijkgraaf M.H. van Oosterzee, 1824-1839. 9 stukken

356. Aantekeningen van de dijkgraaf M.P. van Nieuwenhuizen betreffende de geschiedenis van het waterschap, z.d.c. 1950. 1 omslag

357. Tekening van een grondboring nabij het Fort Sabina, ca. 1953. 1 stuk

N.B.: Is waarschijnlijk vervaardigd bij herstelwerkzaamheden aan de zeedijken, na de watersnood van 1953.

